

O inscripție chirilică recent descoperită la Sibiu

Claudiu MUNTEANU
Alexandru Gh. SONOC

A new cyrillic inscription discovered at Sibiu

The subject of this article refers to a cyrillic inscription discovered on a medieval stone column, one of those which forms the portic of a building situated in Sibiu, Avram Iancu street no. 1-3/Small Square no.31. This building housed the first city-hall in the XIVth and XVth century – recently, its portic emerged after the removal of small parts of masonry. This graffito has a religious nature, representing in fact a Romanian cyrillic text, but incorrectly written: the word sfântul (= "saint", "holy"), written as svântul, under Slavonic influence. Very likely, it can be dated in the XVIIth century, more unlikely in the first half of the XIXth century.

Cu prilejul lucrărilor de reabilitare și renovare a imobilului din Strada Avram Iancu, nr. 1-3/Piața Mică, nr. 31, în care, din sec. XIV și până la 1494¹ a funcționat Primăria Sibiului și, mai recent, un complex comercial, cunoscut sub denumirea de *Curtea de Fier*, în urma decapării unor porțiuni de zidărie, au devenit vizibili cei 6 stâlpi de piatră ce formează porticul dinspre Piața Mică, datați din a doua jumătate a sec. XV până în sec. XVI (fig. 1)². La latura dinspre vest (spre Turnul Sfatului) a bazei de formă patrulateră a celui mai vestic dintre acești stâlpi (fig. 2) se găsește o lespede considerată de către regretatul lect. univ. Vasile Sotelecan drept o "*piatră de râu, reutilizată și notată de meșter*"³.

Inscripția chirilică (fig. 3;5) începe cu o invocație grafică ("*Cruce-ajută!*") de forma unei cruci de tip rusesc (fig. 4), urmată de slove de mărime inegală: с (4,3 cm), в (4,1 cm), і (4,1 cm), ъ sinistrograd (4,1 cm), и (2,8 cm) și, în ligatură, grupul *my* (2,5 cm), la care se adaugă, după cum credem, un л deteriorat, scris sub bara exagerat de prelungită a lui *m*. Deasupra acestei bare, ca și deasupra ligaturii *my* și a lui и, se disting câteva semne incizate, fără vreun înțeles, care nu trebuie privite drept prescurtări, iar între ъ sinistrograd și и a apărut, se pare după dezvelirea inscripției, o zgârietură asemănătoare unei bare, încât hasta lui ъ sinistrograd și prima hasta и poate fi luată, la o citire neatentă, drept litera н. Slovele свіѣ sunt mai îngrijit scrise decât celelalte, iar св chiar foarte elegant. Lungimea totală a inscripției este de 18 cm, din care 3 cm ocupă lățimea crucii, înaltă de 4,8 cm. De la descoperire și până acum, inscripția a suferit o continuă degradare, datorită corodării rocii-suport.

Este vorba, după părerea noastră, de o inscripție chirilică incorectă în limba română, un *graffito*, anume, în transcripția latină actualizată conform ortografiei academice actuale, de cuvântul *sfântul*, cu câteva interesante particularități de scriere. Sensul acestui cuvânt este mai greu de înțeles, dat fiind că nu este însoțit de vreun antroponim sau, poate, pentru că acesta nu s-a mai păstrat; probabil că este vorba de o invocație. Cuvântul *sfântul* este scris, mai curând sub influența tradiției slavone (*свѣту*) decât a fonetismului neogrec, cu в în loc de ф, adică, în transcripție latină, cu v în loc de f (*svântul*). Autorul inscripției, deși folosea alfabetul chirilic, nu cunoștea îndeajuns de bine slovele, pe care le confundă. El inversează ordinea celor două elemente componente ale slovei в, iar în locul componentei ъ s-a folosit o grafemă inexistentă, de fapt, anume ъ sinistrograd și în locul slovei н scrie и, o confuzie frecventă la utilizatorii alfabetului chirilic și care nu trebuie explicată, neapărat, prin influența alfabetului latin. În ligatura *my* este interesantă forma lui y,

¹ Avram - Bucur 1999, p. 117; cf. Avram - Pinter 2003, p. 77.

² Avram - Pinter 2003, p. 76.

³ În expertiza tehnică a unui studiu de parament, realizată în vederea reabilitării și renovării imobilului amintit, în martie 2003 pentru SC Arcada Exim SRL Sibiu, pe care l-am putut consulta cu acordul amintitei firme, căreia îi mulțumim și pe această cale pentru solitudine.

frecventă, cu deosebire, în perioadele mai târzii ale scrisului chirilic din România, dar care apare uneori și mai devreme, mai cu seamă în inscripțiile picturilor murale. Cu prudența necesară, datorită deteriorării acestei slove, am observa că л se aseamănă, prin duct, mai mult cu λ din alfabetul grecesc. Ductul și proporțiile diferitelor componente ale slovelor ne fac să credem că acest *graffito* chirilic ar data, cel mai probabil și mai devreme, de la mijlocul sec. XVII, veac spre care, eventual, ne-ar îndrepta și folosirea crucii de tip rusesc, întâlnită mai ales în veacul următor, uneori însă și în a doua jumătate a sec. XVII. Nu avem nici un motiv pentru care să putem considera că această inscripție s-ar putea data în a doua jumătate a sec. XV și prea puține indicii ca această datare să poată fi coborâtă fie și spre sfârșitul sec. XVI. Ca atare, nu credem că ea datează din perioada construcției porticului. Nu știm, desigur, nici cu ce prilej a fost ea făcută, poate cu prilejul vreunei renovări, deși nu există, la această clădire, elemente care să indice renovări sesizabile în sec. XVII, însă se cunoaște că intervenții mai importante s-au produs în sec. XVIII, cu precădere începând cu jumătatea acestuia⁴. E greu de spus dacă această inscripție poate fi legată de ele, deși cu totul exclus nu ar fi, caracterul literelor permițând, totuși, o datare și până la mijlocul sec. XVIII, însă nu prea mult în a doua jumătate a acestui veac. Un alt *terminus ante quem*, mult prea îndepărtat însă și, de aceea, irelevant, îl constituie acoperirea cu zidărie a unora dintre acești stâlpi, vizibili încă într-o acuarelă din 1850 a unui anonim⁵.

Autorul anonim al inscripției, un constructor sau un oarecare trecător, poate chiar vreun școlar, era un român credincios, de confesiune ortodoxă, știutor de carte, cu o certă deprindere de a scrie (judecând după ductul slovelor și chiar eleganța unora dintre ele, spre a nu mai vorbi de folosirea ligaturii), dar care nu și-a însușit îndeajuns de corect alfabetul chirilic.

Bibliografie

AVRAM - BUCUR 1999 - Alexandru Avram, Ioan Bucur, *Topografia monumentelor din Transilvania. Municipiul Sibiu*, Köln, 1999.

AVRAM - PINTER 2003 - Alexandru Avram, Zeno-Karl Pinter, *Edificiul Primăriei Sibiului în secolele XIV-XV (Piața Mică nr. 31 – str. Avram Iancu nr. 1-3)*, în: * * *, *Artă, istorie, cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb*, Cluj-Napoca, 2003, pp. 73-81.

---

⁴ Avram - Pinter 2003, pp. 75-77.

⁵ Avram - Pinter 2003, p. 77.

1.

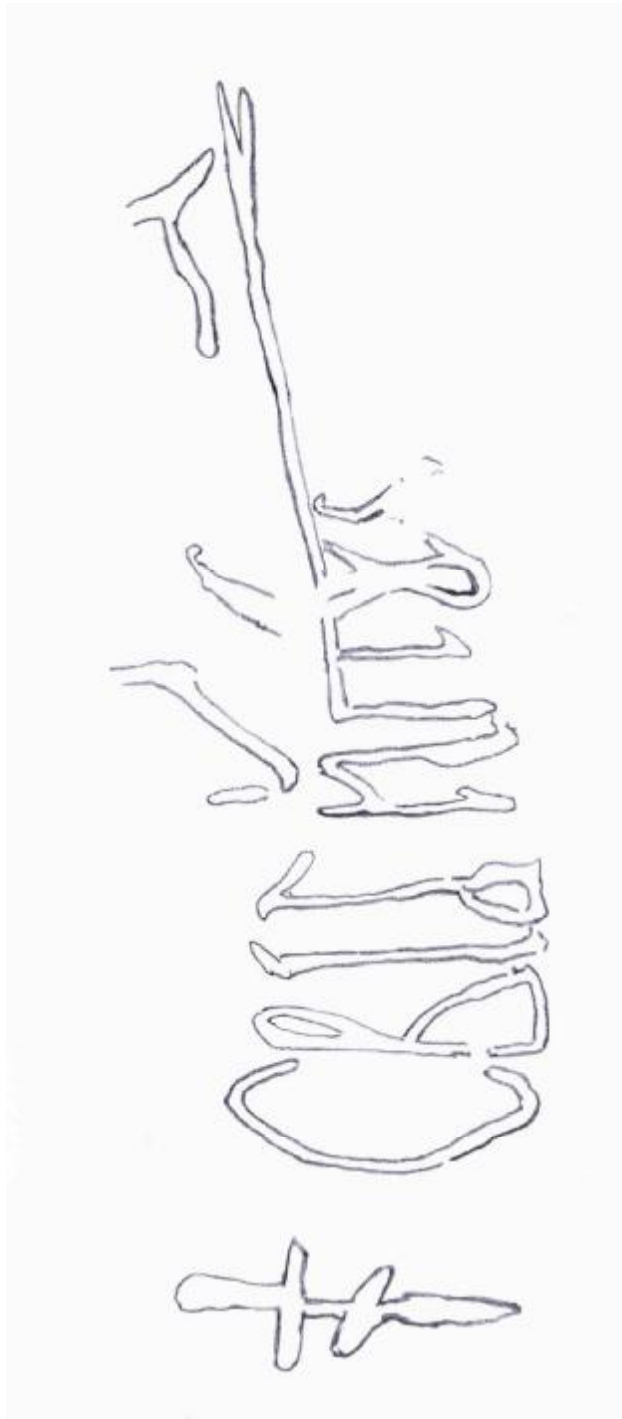
2.

3.

4.

5.

